

Regionledningskontoret
Erika Strehlenert Rosander
Strategisk IT

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2024-04-02

RS 2024-0145

Regionstyrelsen

Yttrande över En reform för datadelning (SOU 2023:96)

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Finansdepartementet över betänkandet En reform för datadelning (SOU 2023:96).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Finansdepartementet har remitterat betänkandet *En reform för datadelning (SOU 2023:96)*, till Region Stockholm för yttrande.

Utredningen konstaterar att den datadelning som sker inom och från offentlig förvaltning i Sverige inte är tillräckligt interoperabel (förmågan hos olika system att kunna dela information med varandra), effektiv eller likartad för att kunna realisera nyttor eller leva upp till kommande krav från EU. Bristerna leder till att digitaliseringen av offentlig förvaltning bromsas och Sverige ligger i sammanhanget efter våra nordiska grannländer.

Utredningen föreslår en sammanhållen styrning i form av ett nytt politiskt mål samt ett regelverk med en ny lag, lagen om den offentliga förvaltningens interoperabilitet, som ska tillämpas av hela den offentliga förvaltningen inklusive kommuner, regioner, kommunalförbund och kommunala bolag. Till lagen kopplas en förordning som reglerar genomförandet där Myndigheten för digital förvaltning (Digg) får en central roll som ansvarig myndighet, med rätt att meddela föreskrifter om obligatoriska interoperabilitetslösningar.

Region Stockholm tillstyrker förslaget om en ny lag för interoperabilitet i den offentliga förvaltningen. Det finns stora potentiella nyttor med datadelning baserad på gemensamma interoperabilitetslösningar såsom gemensamma ramverk, riktlinjer, standarder och specifikationer för data och datadelning. En ökad tydlighet kring sådana lösningar i ett nationellt

perspektiv har förutsättningar att ge stöd för gemensamma lösningar också inom Region Stockholm. Bättre förutsättningar för datadelning bidrar till nytta för invånare och medarbetare, skapar bättre förutsättningar för forskning och innovation samt kan ge ekonomisk nytta genom enklare processer och minskad manuell hantering av data.

Region Stockholm betonar i sitt yttrande att genomförandet måste ske på ett genomtänkt och ordnat sätt. Krav på regioner och kommuner att använda gemensamma lösningar måste möta väl identifierade behov. Det behövs transparens och god framförhållning för de interoperabilitetslösningar som tas fram och det behövs tydlig koordinering mellan förvaltningsgemensamma och sektorsspecifika krav och lösningar.

Regionen ser positivt på att Digg som ansvarig myndighet måste samarbeta med berörda aktörer i utvecklingen av interoperabilitetslösningar. Detta samarbete är en nyckel i förslaget. Samarbetet måste vara reellt och kunskap och kompetens om regioners och kommuners förutsättningar och utmaningar måste nå nationell nivå.

Bakgrund

Finansdepartementet har remitterat betänkandet *En reform för datadelning (SOU 2023:96)*, till Region Stockholm för yttrande.

Ärendet har internt remitterats till Region Stockholms hälso- och sjukvårdsnämnd, trafiknämnd samt fastighets- och servicenämnd som har lämnat sina yttranden.

Utredningen om interoperabilitet vid datadelning har haft uppdraget att analysera och lämna förslag på styrning och reglering av interoperabilitet vid datadelning inom och från den offentliga förvaltningen i Sverige (dir. 2022:118). Med interoperabilitet avses förmågan att tillhandahålla eller ta del av data genom informationssystem som interagerar med varandra. Begreppet omfattar teknisk, semantisk, juridisk och organisatorisk interoperabilitet, där alla delar måste fungera för att full interoperabilitet ska kunna uppnås.

Sverige har sedan många år en ambition att vara världsledande i att utnyttja digitaliseringens möjligheter, inte minst inom offentlig förvaltning. En digital infrastruktur med goda möjligheter att dela data är avgörande för att leva upp till den ambitionen, idag och i ännu högre grad i framtiden. Hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken är exempel på områden där datadelning är avgörande för effektivisering, innovation och utveckling av

tjänster och förbättrad funktionalitet för invånare och medarbetare. Till dessa områden behövs stödfunktioner i form av bland annat kvalificerade fastighetstjänster som också har behov av effektiv datadelning.

Data som strategisk resurs betonas i EU:s digitaliseringspolitik och datastrategi. Interoperabilitetsfrågorna hanteras specifikt i det Europeiska ramverket för interoperabilitet (EIF) och regleras ytterligare i EU:s kommande interoperabilitetsförordning.

Utredningen konstaterar att den datadelning som sker inom och från offentlig förvaltning i Sverige inte är tillräckligt interoperabel, likartad eller effektiv för att realisera verkliga nyttor med datadelning eller leva upp till kommande krav från EU. Bristerna leder till att digitaliseringen och därmed utvecklingen av offentlig förvaltning bromsas. Samtidigt har andra europeiska länder, inte minst våra nordiska grannländer, kommit betydligt längre genom tydligare styrning och tvingande åtgärder.

Utredningen bedömer därför att det krävs en tydligare och mer sammanhållen styrning i form av ett nytt regelverk för att uppnå interoperabilitet. Utredningen föreslår en ny lag, lagen om den offentliga förvaltningens interoperabilitet, som ska tillämpas av hela den offentliga förvaltningen inklusive kommuner, regioner, kommunalförbund och kommunala bolag. Till lagen kopplas en förordning som reglerar genomförandet där Myndigheten för digital förvaltning (Digg) föreslås få en central roll som ansvarig myndighet för interoperabilitetslösningar, med rätt att meddela föreskrifter. Digg föreslås också bli behörig myndighet för EU:s interoperabilitetsförordning.

Utredningen föreslår som nytt nationellt politiskt mål att offentlig förvaltnings mest angelägna datadelning ska vara fullt interoperabel senast år 2030.

Region Stockholms yttrande

Övergripande inriktning

Region Stockholm ser positivt på inriktningen i utredningens förslag. Det finns stora potentiella nyttor med datadelning baserad på gemensamma interoperabilitetslösningar såsom gemensamma ramverk, riktlinjer, standarder och specifikationer för data och datadelning. En ökad tydlighet kring sådana lösningar i ett nationellt perspektiv har förutsättningar att ge stöd för gemensamma lösningar också inom Region Stockholm, liksom lösningar som underlättar informationsutbytet mellan exempelvis regioner

och kommuner. Bättre förutsättningar för datadelning bidrar till nytta för invånare och medarbetare, skapar bättre förutsättningar för forskning och innovation samt bidrar till ekonomisk nytta genom enklare processer och minskad manuell hantering av data. Region Stockholm tillstyrker därför förslaget om att inrätta lagen om den offentliga förvaltningens interoperabilitet.

Region Stockholm tillstyrker även förslaget om ett politiskt mål som innebär att offentlig förvaltnings mest angelägna datadelning ska vara fullt interoperabel senast år 2030. Regionen uppfattar detta som ett kraftfullt sätt att förtydliga ambitionen med Sveriges digitalisering. Region Stockholm föreslår att målet bryts ned i delmål, samt att en plan upprättas för det fortsatta genomförandet. Vilken datadelning som anses vara ”mest angelägen” behöver tydliggöras så snart som möjligt, då det utgör en grund för den fortsatta styrningen under den korta tid som återstår till dess att målet ska vara uppnått.

Teknisk, semantisk, juridisk och organisatorisk interoperabilitet

Det är viktigt att alla aspekter av interoperabilitet beaktas. Det räcker inte med tekniska lösningar, utan teknik, semantik, juridik och organisatoriska förutsättningar måste hänga ihop. I betänkandet konstateras att det ofta är de semantiska utmaningarna som är svårast att lösa, och att förbättrad semantisk interoperabilitet i form av ensning av urval, definitioner, beskrivningar, format och tolkningar av begrepp och informationsmängder skulle få stora positiva effekter. Bristande semantisk interoperabilitet kan vara särskilt utmanande för verksamheter som befinner sig i skärningspunkten mellan flera olika sektorer och Region Stockholm bedömer att kraft och resurser behöver läggas på att komma vidare med semantisk interoperabilitet inom flera olika sektorer.

Digg som ansvarig myndighet och sektorsbehov

Region Stockholm stödjer förslaget att Digg ges rollen som ansvarig myndighet för det förvaltningsgemensamma interoperabilitetsarbetet. För att det föreslagna regelverket ska få de positiva effekter som eftersträvas är det samtidigt avgörande att den förvaltningsgemensamma styrningen samordnas med sektorsstyrningen, och att förvaltningsgemensamma och sektorsspecifika krav och lösningar koordineras. Region Stockholm stödjer även den föreslagna inriktningen med fler sektorsinriktade utredningar, bland annat inom området fastighetsförvaltning, där regionens fastighetsbolag Locum bekräftar att behovet är stort.

Region Stockholm ställer sig positiv till att Digg får i uppdrag att analysera nyttor och kostnader för nationella interoperabilitetslösningar samt till förslaget att Diggs instruktion ska förtydliga att myndigheten ska stödja den offentliga förvaltningen i syfte att uppnå interoperabilitet.

Föreskrifter eller rekommendationer

Enligt förslaget till förordning ska Digg ta fram nationella interoperabilitetslösningar och får föreskriva om dessa, men kan också välja att enbart rekommendera lösningar. Förslaget lämnar därmed upp till Digg om lösningar ska vara tvingande eller rekommenderas, vilket bygger in en osäkerhet i lagförslaget. Även för detta syfte vore det lämpligt med en nationell plan som beskriver prioriteringar, ordningsföljd och indikerar vilka lösningar som förväntas bli obligatoriska. Region Stockholm bedömer även att om Sverige ska kunna närma sig nivån hos våra grannländer bör Digg få uppdrag och resurser att inte bara ta fram nationella interoperabilitetslösningar, utan även att förvalta och vidareutveckla dem.

Prioriteringar och samarbete

Region Stockholm anser att det är angeläget att styrningen får rätt fokus och att rätt insatser prioriteras. Krav på regioner och kommuner att använda gemensamma lösningar måste möta väl identifierade behov. Insatser måste genomföras i en logisk ordning, ha en rimlig implementeringstakt och vara kostnadseffektiva. Regionen ser därför positivt på den föreslagna regleringen om att Digg som ansvarig myndighet måste samarbeta med berörda aktörer i utvecklingen av interoperabilitetslösningar och att berörda aktörer ska ges tillfälle att yttra sig innan myndigheten meddelar föreskrifter. Detta samarbete är en nyckel i förslaget. Samarbetet måste vara reellt och kunskap och kompetens om regioners och kommuners förutsättningar och utmaningar måste nå nationell nivå.

Nyttjande av befintliga lösningar

Det är angeläget att arbetet med att skapa interoperabilitetslösningar tar tillvara sådana lösningar som redan är utvecklade och fungerar. Region Stockholm rekommenderar därför att man vid genomförande av den föreslagna reformen drar nytta av de erfarenheter av den infrastruktur runt informationsdelning som byggts upp inom och mellan regionerna. Nationella tjänsteplattformen ger stöd för att uppnå interoperabilitet inom hälso- och sjukvårdssektorn och kan användas som gott exempel.

Privata utförare av offentliga tjänster

I betänkandet beskrivs att styrning som också omfattar privata aktörer, exempelvis privata utförare av hälso- och sjukvårdstjänster, framför allt kan väntas i sektorsspecifik reglering. Region Stockholm vill poängtera vikten av strukturer, ramverk och lösningar som öppnar upp för privata aktörer och som likställer villkoren för offentliga och privata utförare av offentligt finansierade tjänster. En sådan inriktning är nödvändig för att ambitionerna med det offentliga systemets digitalisering och därmed effektivisering ska kunna realiseras.

Tillit

Utredningen adresserar frågan om ömsesidig tillit kopplat till behovet av gemensamma och koordinerade skydds nivåer eller andra lämpliga säkerhetsåtgärder vid datadelning. Utredningen bedömer att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bör få uppdraget att utreda detta. Region Stockholm vill i sammanhanget lyfta fram att tillitsfrågan är aktuell och relevant i Diggs uppdrag inom ramen för Ena – Sveriges digitala infrastruktur. De delar av arbetet som berör tillit bör samordnas med och i relevanta delar hanteras inom Enas arbete med identitet och autentisering.

Digg behörig myndighet enligt EU:s interoperabilitetsförordning

Region Stockholm tillstyrker att Digg utses till behörig myndighet enligt EU:s interoperabilitetsförordning.

Resurser och finansiering

Utredningen anför att statlig finansiering enligt finansieringsprincipen endast är aktuell för nationella interoperabilitetslösningar som går utöver åtgärder som kommuner och regioner ändå hade behövt vidta till följd av teknisk utveckling och befintliga författningskrav. De krav som införs enligt den föreslagna lagen handlar i allt väsentligt om teknisk utveckling och ska enligt utredningen därför endast till en mindre del finansieras genom statliga bidrag.

Att anpassa regionens digitala lösningar till nationella krav kommer att ta resurser i anspråk. Det finns en uppenbar risk för att andra planerade utvecklingsinsatser får skjutas på framtiden när nationella krav ska uppfyllas. Region Stockholm vill därför betona vikten av framförhållning och transparens i arbetet med att utveckla den förvaltningsgemensamma interoperabiliteten. Vilka insatser som ska prioriteras och genomföras behöver beskrivas i en samlad plan med god framförhållning. För varje insats bör en nytto- och kostnadskalkyl göras och delas med berörda aktörer, och finansieringen behöver säkerställas. Region Stockholm

förutsätter även att nya krav från staten som går utanför normal teknisk utveckling medför ersättning enligt finansieringsprincipen.

Kommunal självstyrelse

Kommuner och regioner, liksom kommunala bolag och kommunförbund, omfattas av lagen och kommer att påverkas. Utredningen argumenterar för att inskränkningen i den kommunala självstyrelsen är nödvändig för att realisera nyttorna med en ökad interoperabilitet. Region Stockholm, som under en längre tid efterfrågat en ökad enhetlighet vad gäller ramverk, riktlinjer, standarder och specifikationer för datadelning, delar den bedömningen.

Ikraftträdande

Region Stockholm tillstyrker att de nya författningarna träder i kraft den 1 januari 2025.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till beslut medför inga direkta kostnader för Region Stockholm. På längre sikt, när lagen trätt i kraft och börjat tillämpas, och vissa interoperabilitetslösningar blir obligatoriska, uppstår sannolikt kostnader för anpassning. Insatser för ökad interoperabilitet väntas samtidigt bidra till förbättrade möjligheter för effektivisering av regionens verksamheter.

Emma Lennartsson
Regiondirektör

Susanne Bayard
IT-direktör

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av En reform för datadelning, (SOU 2023:96)
2. Hälso- och sjukvårdsnämndens yttrande den 19 mars 2024
3. Trafiknämndens yttrande den 19 mars 2024
4. Fastighets- och servicenämndens yttrande den 19 mars 2024

Beslutsexpediering

1. Hälso- och sjukvårdsnämnden
2. Trafiknämnden
3. Fastighets- och servicenämnden